

Tolmetus ja talitus TALLINNAS, Wene tänav nr. 5 Telefon nr. 158. (Sõjawäe keskkjaamast)	<h1 style="font-size: 4em; margin: 0;">SÕDUR</h1> <p style="font-size: 1.2em; margin: 5px 0;">SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.</p> <p style="font-size: 1.1em; margin: 0;">ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS</p> <p style="font-size: 1.1em; margin: 0;">Sõjawägede staabi väljaandel.</p>	Tellimise hind: 1 aasta peale 40 marka 1/2 " " 20 " 1/4 " " 10 " Kuulutuste ja teada- annete hind: Iga kor- pusrea eest 1 mark.
Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.		
№ 32.	Laupäeval, 7. augustil 1920.	II. aastakäik

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjainistri päewa-käskudest.
2. Väljavõtted käskudest Wabariigi sõjawägedele.
3. Merewäe juhtide, ametnikkude ja teenijate palgamäärad.
4. Eesti Sõjawäe Majandusühisuse põhikirj.

Üleüldine osa:

1. Ludendorffi sõjamälestused.
2. Sõjawäelaste metsatööstuse osatähtsus „Malewa“.
3. Sõgateged.
4. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljavõtted Sõjainistri päewakäskudest.

Nr. 728.

Tallinnas, 27. juulil 1920.

Sõja lõpuga käsen ühefordsete abirahade andmise lõpetada, ühtlasi maksustatks lugeda minu päewakäsku 29. septembrist 1919 a. nr. 58 ja Ülemjuhataja päewakäsku 28. webruarist 1919 a. nr. 83 § 1.

Nr. 729.

Tallinnas, 27. juulil 1920.

Meistritele, kes sõjawäe töökodades eraisikuna teenivad, luban maksta palka Wabariigi walitsuse poolt

30. märtsist s. a. kinnitud üleüldiste palgamäärade (R. T. nr. 61) 62 grupe XIII (tehnikud) järele, kus juures ülemmääraks võtta 1470 mk. ja alammääraks 1120 mk. kuus, 1. märtsist s. a. alates.

Nr. 730.

Tallinnas, 27. juulil 1920.

Alaldan käsitamiseks Wabariigi walitsuse poolt 25. juunil s. a. wastu võetud määruse halastajatele õbedele korteri, kütte, walgustuse ja söögiteetmise puude raha maksmise kohta (R. T. nr. 97/98):

Halastajad õed, kes sõjawäe haigemajade poolt lohast korterit natuuras ei saa, — saavad korteri, kütte, walgustuse ja söögiteetmise puude raha pooltes määrades, nagu see ohwitseridele, arstidele ja sw. ametnikkudele wabariigi walitsuse ajutise määruse põhjal („Kiigi Teataja“ nr. 40) sünnib.

See määrus astub jõusse 1. juunist 1920.

Nr. 732.

Tallinnas, 29. juulil 1920.

Peaegu igapäew korduvad standaalid Harjuvärava mäel restoraanis, milledeesse ihtipeale ka sõjawäelased on segatud.

Keelan kõigile sõjawäelastele nimetud restoraanis kätmise ja seal wiibimise ära.

Kohustan Tallinna linna Komandanti selle päewakäsku täitmise järele walwata ja selle mittetäitjate üle minule, wiimaste wastutusele wõtmiseks, Sõjawäe Ringkonna ülema kaudu ette kanda.

Nr. 733.

Tallinnas, 29. juulil 1920.

Luban ohwitseride kasiinodes alkoholi müüa, diiwiihi eht wastawate digustega wäeosa ülema poolt kindlaks määratud normide järele.

Kasiinod mõiwad ohwitseridele alkoholi müüa ainult Kasiino ruumides joomiseks ja lohe wäljamakstawa raha eest. Alkoholi Kasiino ruumidest wäljawiiimine ja wõlgumüümine on keelatud.

Nr. 734.

Tallinnas, 29. juulil 1920.

Minu päewakäskude nr. nr. 507—24 juunist s. a. ja 603—7 juulist s. a. muutmiseks käsen Wabariigi

walitusse määruse põhjal 26. mail s. a. (Riigi Teataja nr. 81/82 ja minu päewatast nr. 415) palga maksta sõjaväes teenivatele erasihtutele üleüldiste riigiteenijate palganormide järele (Riigi Teataja nr. 61/62) mitte 1-st märtsist s. a., waid 5. juunist s. a., see on, 26. mail s. a. wastuõdetud määruse Riigi Teatajas avaldamise päewast.

Ametite ja nende järele kinnitamise määramine peab sündima täpsealt, nagu see Riigi Teatajas nr. 57/58 avaldatud määruses riigiteenijate palga kohta on ettenähtud.

Nr. 755.

Tallinnas, 31. juulil 1920.

Uwalban teadmiseks ja täitmiseks lepingu, mis 27. juulil s. a. Sõjaministeeriumi ja Raubanduse-Tööstuse Ministeeriumi esitajate wahel tehtud laewasõidu ameti alla kuuluwatel laewadel saadetud ja saadetawate sõjaväelaste ja sõjaväe kraami wao arwete diendamise kohta.

Leping.

27-dal juulil 1920. a. on järgmine leping tehtud Sõjaministeeriumi ja laewasõidu ameti wahel:

1. 1919. a. navigatsioonihooaja eest Sõjaministeeriumile ettepanud sõjaväelaste sõidu ja sõjaväe kraami wao arwete diendamise juures alufeks wõtta: sõjaväelaste sõitude eest — harilik 1919. a. eratariif 50% -lise hinnaalandusega, kraami wao eest harilik 1919. a. eratariif 25% -lise hinnaalandusega.

2. 1920. a. navigatsioonihooaja eest Sõjaministeeriumile ettepanud sõjaväelaste sõidu ja sõjaväe kraami wao arwete diendamise juures alufeks wõtta 1920. a. eratariif samasuguste hinnaalandustega.

3. Sõjaväelaste (ohwitseride, ametnikkude, arstide ja sõdurite) kohta, kes omas asjas ehk puhkusele sõidawad, maksma panna samad hinnaalandused, nagu need praegu raudteel maksawad.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka.**
Sõjaminist eest.

Wäljawõtted käskudest Wabariigi sõjawägede.

Nr. 823.

Tallinnas, 27. juulil 1920.

§ 1. Soomusrongide suurüksikwäe divisjonist leitnant **Hans Kurg** ülenetakse alamkapteniks, wanusega 11-st jaanuarist 1920 a.

§ 2. Allpool tähendub 6-da jalawäe polgu ohwitserid ülenetakse järgmisesse auastesse:

Leitnant—alamkapteniks:

1. **Jaan Maide**, wanusega 15-st weebr. 1920 a.

Alamleitnant—leitnandiks:

1. **Peeter Kuum**, wanusega 6-st detsembr. 1919 a.

§ 3. Scouts-polgust alamleitnant **Konstantin Alti** ülenetakse leitnandiks, wanusega 1-st detf. 1919 a.

§ 4. Allpool järgnewad Merejõudude juhataja staabi ohwitserid ülenetakse järgmisesse auastesse:

Alamleitnandid leitnantideks:

1. **Georg Heimsal**, wanusega 7-st jaan. 1920 a.

2. **Johannes Arro**, „ 9-st jaan. 1920 a.

§ 5. Merewäe ekwasiist noorem leitnant **Richard Markus** ülenetakse leitnandiks, wanusega 10-st märtsist 1920 a.

Nr. 824.

Tallinnas, 27. juulil 1920.

§ 1. 1-se Wene haigemaja ülemarst **Martin Wilberg** nimetakse sanitaär-kapteniks, wanusega 14-st aprillist 1920 a.

§ 2. Wõru garnisoni arst **Jaan Uudelt** nimetakse sanitaär-alamkapteniks, wanusega 14-st novembr. 1919 a.

§ 3. 1-se jalawäe polgu wanem arst **Karl Prima** nimetakse sanitaär-leitnandiks, wanusega 19-st jaan. 1919.

Nr. 826.

Tallinnas, 29. juulil 1920.

§ 1. Tallinna Wähibataljoni arst **Roman Saamann** nimetakse sanitaär-kapteniks, wanusega 29-st märtsist 1920 a.

§ 2. Endise 3-da Tartu sõjaväe haigemaja arst **Wäino Zimmermann** nimetakse sanitaär-alamkapteniks, wanusega 30-st juunist 1917 a.

§ 3. 1-se Tartu sõjaväe haigemaja arst **Romeo Peterhof** nimetakse sanitaär-alamkapteniks, wanusega 10-st oktoobrist 1917 a.

§ 4. 3-da diviisi laatsaretist arst **Reinhold Kleitsmann** nimetakse sanitaär-alamkapteniks, wanusega 5-st septembrist 1919 a.

§ 5. 1-se Tartu sõjaväe haigemaja arst **Woldemar Wabi** nimetakse sanitaär-alamkapteniks, wanusega 17-st jaanuarist 1920 a.

Nr. 827.

Tallinnas, 29. juulil 1920.

§ 1. 1-se diviisi laatsaretist arst **Aleksander Doolow** nimetakse sanitaär-polkownikuks, wanusega 1-st detf. 1915.

§ 2. Endise 3-st Tartu sõjaväe haigemajast arst **Peeter Golubow** nimetakse sanitaär-polkownikuks, wanusega 27-st märtsist 1916 a.

§ 3. 3-da diviisi laatsaretist arst **Oswald Kerssens** nimetakse sanitaär-polkownikuks, wanusega 22-st juunist 1916 a.

§ 4. Arstide referiist arst **Willem Rei** nimetakse sanitaär-kapteniks, wanusega 23-st juunist 1919 a.

§ 5. 1-se diviisi laatsaretist arst **Joosep Kaplan** nimetakse sanitaär-kapteniks, wanusega 9-st jaanuarist 1920 a.

§ 6. 2-st Tallinna sõjaväe haigemajast arst **Tõnis Peterson** nimetakse sanitaär-kapteniks, wanusega 9-st märtsist 1920 a.

§ 7. Infanteri bataljonist arst **Aleksander Lane** nimetakse sanitaär-alamkapteniks, wanusega 23-st märtsist 1905.

Nr. 836.

Tallinnas, 31. juunil 1920.

Rindral-leitnant Johan Laidoner'ile on Wabariigi Wabariigi otsuse põhjal lubatud Soome Wabariigi presidendi poolt temale annetud Soome Walge Noofi ordo 1-se klassi risti komandöri aumärki kanda.

Nr. 837.

Tallinnas, 31. juulil 1920.

Wabariigi Sõjakoostis wanem portupei-kadet Konstantin Suhani p. Wehlmann, kes Petrogradi sõja-topograafia kursuse lõpetanud, ülenähtse alamleitnandiks, wanusega 24-st webruarist f. a.

Rindralstaabi Rindral-Major **Larka**
Sõjamistri eest

Merewäe juhtide, ametnikkude ja teenijate palgamäärad.

Wabariigi walitsuse poolt 18. juunil 1920 a. kinnitatud (Mutamõ Rõgu poolt wastu wõdetud seaduse põhjal 28. märtsist f. a.)

- 1)
- 2) Merejõudude juhataja 4.000 marka kuus.
- 3)
- 4)
- 5) Merejõudude juhataja staabi ülem, Lääne mere laewastiku divisjoni ülem, merelindluse ülem, sadamatehaste ülem 2.500 mk. kuus.
- 6) Traalerite laewastiku divisjoni ülem, hüdروgraafia osakonna ülem, merelindluste ehituste osakonna ülem, sadamatehaste ülema wanem abi — 2.100 mk. kuus.
- 7) Peipsi laewastiku divisjoni ülem, 2. kateg. sõjalaewa komander, Naisaare ja Megna saare komandandid, merejõudude juhataja staabi ülema abi, merelindluste ülema abi, laewastiku wanem suurühtiohvitser, laewastiku wanem inseneer-mehaanik, laewastiku wanem nawigatsiooni ohwitser, laewastiku wanem miiniohvitser, merejõudude wanem arst, laewastiku wanem laewaehituse inseneer, merejõudude juhataja staabi koosseisu osakonna ülem, merejõudude juhataja staabi sivede osakonna ülem, piirwalwe laewastiku ja ujuwate abinõude osakonna ülem (inseneer), sadamatehaste ülema noorem abi, osakonna ülem sadamatehastes — 1.960 mk. kuus.
- 8) Merewäe ekipaži komander, 2. kateg. sõjalaewa wanem ohwitser, 3. kateg. sõjalaewastiku divisjoni ülema abi, merelindl. 12" — 4" suurt. soomustorni patarei komander, 2. kateg. nafta katel- ja turbiin-masinatega sõjalaewa wanem inseneer-mehaanik, hüdروgraafia osakonna astronoomgeodefist, wanem arst 1.820 mk. kuus.
- 9) 3. kateg. sõjalaewa komander, merewäe ekipaži komanderi abi, 2. kateg. sõjalaewa wanem suurühtiohvitser, laewastiku wanem inseneer-meh. niku abi, 2. kateg. nafta katel- ja turbiin-masinatega sõjalaewa ruumi inseneer-mehaanik, 2. kateg. süte küttega ja tsilinder-masinatega sõjalaewa wanem inseneer-mehaanik, Peipsi laewas-

tiku divisjoni wanem inseneer-mehaanik, traalerite laewastiku divisjoni wanem inseneer-mehaanik, hüdروgraafia osakonna inseneer-mehaanik-optik, 3. kateg. sõjalaewastiku divisjoni nawigatsiooni ohwitser, 2. kateg. sõjalaew. wanem nawigatsiooni ohwitser, 2. kateg. sõjal. wanem miiniohvitser, 3. kateg. laewast. divisjoni wanem miiniohvitser, laewastiku wanem raadio ohwitser, rannapatarei inseneer-elektrik, traalerite divisjoni majanduseilem, merewäe ekipaži majanduseilem, Naisaare ja Megna merelindluste majanduseilemad, piirwalwe ujuwate abinõude ülem Marwa-Jõesuus, merelindluste ehitusosakonna ülema abi (inseneer), merewäeasutuste osakondade ülemate abid (mitteinseenerid), merejõudude juhataja staabi juriskonfult, merewäe asutuste jaoskondade ülemad, hüdروgraafia osakonna astronoom-geodefisti asfistent, hüdروpraafia osakonna topogr. töõde juhataja, hüdروgraafia osakonna hüdروgraafia töõde juhataja, wäeosa ja sõjalaewa arst (kus ainult üks arst) 1.680 mk. kuus.

10) 3. kateg. laewastiku divisjoni suurt. ohwitser, merelindl. 12" patareid: soomustorni komander, 2. kateg. nafta katel- ja turbiin-masinatega sõjalaewa katelde inseneer-mehaanik, 2. kateg. süte küttega ja tsilinder-masinatega sõjalaewa ruumi inseneer-mehaanik, 3. kateg. sõjalaew. wanem inseneer-mehaanik 1.575 mk. kuus.

11) 4. kateg. sõjalaewa komander, 3. kateg. sõjalaewa wanem ohwitser, merelindl. 9,2" patarei komander, merelindl. 6" patarei komander, merelindl. 130 m/m patarei komander, 2. kateg. süte küttega ja tsilinder-masinatega sõjalaewa katelde inseneer-mehaanik, 3. kateg. sõjalaewa wanem mehaanik, traalerite laewastiku divisjoni noorem inseneer-mehaanik, noorem arst, laewastiku divisjoni raadioohwitser, 2. kateg. sõjalaewa rewident, merewäe kaldaosade roodu ülem, merewäe ekipaži õpekomando ülem, merewäeasutuste jaoskondade ülemate abid, wanem käsukudatäitja ohwitser ja ametnik, kantselei ülem, wanem raamatupidaja (kus rohkem kui üks), sadamatehaste elektri tehesjaama ja dokkide töökodade ülemad 1.470 mk. kuus.

12) 2. kateg. sõjalaewa noorem suurühtiohvitser, 3. kateg. sõjal. wanem suurühtiohvitser, 2. kateg. sõjal. noorem nawigatsiooni ohwitser, 2. kateg. sõjal. noorem miiniohvitser, 3. kateg. sõjal. miiniohvitser, 3. kateg. laewastiku divisjoni noorem miiniohvitser, Suuropi merelindluste majanduseilem, abjutandid wäe osades, 2. kateg. sõjal. roodukomanderid, abjutant merejõudude juhataja juures, merejõudude juhataja staabi komandant, asutuste ja staapide kantseleiülemate abid, hüdروgraafia osakonna hüdروgraafid, hüdروgraafia osakonna meretopograafid, merewäe kaldaosade ja asutuste asjaajajad, merewäe kaldaosade ja asutuste laelahooldjad, sadamatehaste töökodade ülemad, sadamatehaste dokkide ülem 1.470 mk. kuus.

13) 3. kateg. sõjal. noorem mehaanik, 4. kateg. sõjal. mehaanik, rannapatareide wanemad mehaanikud, rannapatareide wanem. elektrotehnikud, wanem tehnikonstruktor, sivede osakonna wanem telefoni tehnik, piirwalwe ujuwate abinõude töõkoja ülem, 3. kateg. sõjal. rewident, wanem reaohwitser, abjutant, sivedeohwitser, 2. kateg. sõjal. wahiülem, merewäe suurüki tagam. pargi komandant, raamatupidaja, sadamatehaste wanem kalkulaator, labuülem ehk walitseja — 1.260 mk. kuus.

14) Noorem reaohwitser, staapide wahiiohvitserid,

fomandoulemate abid, nooremad kästudeatijad ohwitserid ja ametnikud, asjaajajad kehtvalitsustes ja väe- osades ning asutustes iseseisva majandusega, merewäe talbaosade ja asutuste kortermeistrid, orlestrijuhid, hüdro- graafia osakonna joonestaja kunstnik, hüdrograafia osakonna kaartide to- rektor, laduülema eht walitseja abi, sadamatehaste noorem kalkulaator ja ujuwate abindude ülem, raamatupidaja abi — 1.190 mk. kuus.

15) Kannapatareide nooremad mehanikud ja nooremad elektro-tehnikud, merekindl. ehitus-osakon a tehnikud, fide-osakonna noorem telefoni tehnik, hüdro- graafia osakonna kivitruklia-masina-meister ja tšinko- graaf-fotograaf, sõjajäistade korraldaja ekipaas, 2. kateg. sõjal. wahiohwitser, 3. kateg. sõjal. wahiuülem, ladu ülewaataja, hüdrograafia osakonna joonestaja- konstruktor 1.120 mk. kuus.

16) Kooli welskerid, arstiteaduse üliõpilased, Peipsi laewastitu divisjoni suurtüki meister, 3. kateg. sõja- laewa wahiohwitser, 4. kateg. sõjal. wahiuülem 1.050 mk. kuus.

17)
18)

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka.**
Sõjaminiistri eest.

Rinnitan.
1. juunil 1920 a.
K. M. Larka.
Sõjaminiistri eest.

Cesti Sõjawäe Majandus- ühisuse põhikiri.

Ühisuse õigused ja kohused.

1. Cesti Sõjawäe-Majandusühisus asutatud ees- märgiga, muretseda oma liikmetele ja tarwitajatele, võimalikult odawama hinnaga: wormiriideid, warustust, sõjariistu, mitmesuguseid elutarwituse ja majapidamise asju ja aineid, ning võimaldada nendele, ühisuse te- gewusest saarutatud kasust, korjandusi soetada.

Märkus 1: Ühisuse juures wõiwad saada, tähelepanues maksmaid määrusi ja seadusi, awa- tud asutused, millel eesmärgiks, mitmesugusel wiisil ja abindudega parandada majandusliigi ja hingelisi elutingimisi ühisuse liikmetele, nimelt: hoiu ja matmise kassad, mitmesugused tödetojad wigastatud sõjawäelastele, haigemajad, sanato- riumid, söögimajad, lugemisetoad, raamatutogud, elawapildi teatrid, hariduslikud kursused, raama- tute ja ajalehede wäljaandmine j. n. e.

Märkus 2: Ühisuse asutajad on: August Ganto, Paul Lill, Johan Unt, Peter Konn, Alek- sander Simon, Wladimir Schenk, Nikolai Kar- tewitsch, Heinrich Laretei, Richard Palm, Alek- sander Taltz, Alfred Prantstiebel, Oskar Wildt ja August Kocks.

Märkus 3: Ühisuse asutajatel on kohused kõi- ti Ühisuse organiseerimise töid teha kuni e si- mese ni peakoosolekuni.

2. Kokkukõlas § 1 ära ähendatud eesmärgiga on ühijunel õigus:

a) soetada elutarwituse ja majapidamise asjade wal- mistamiseks, hoiuks ja müügiks omad ettemõtted, ladud ja kauplused ja misuguseid rentida ja üürida;

b) igasugustes, seadustes lubatud, lepingutesse ja kohustusesse wäljaspool olewate isikutega astuda, nende poolt ühisusele mitmesuguste elutarwituse ja ma- japidamise asjade ja kauba muresemise suhtes ja nii- sama, ka rahalistes küsimustes, mis tarwiit ühisuse tegewuseks (§ 38);

c) omandada omale üleüldisel alusel liikumata warandusi, mis tarwitatud ühisuse eesmärgile, õigusega neid pantida (§ 38);

d) sisseastuda asjakohase lubaga teistesse, ühisuse eesmärgile wastawatesse, ettemõtetesse.

3. Kaubad ja tarwituse ained müüakse ühisusest osawõtjatele puhta raha eest eht krediidi peale, mille tingimised määratakse peakoosoleku poolt.

Märkus: Selles § nimetatud aineid ja asju lubatakse ka wäljaspool olewatele isikutele müüa, aga ainult puhta raha eest ja peakoosoleku poolt määratud tingimistel.

4. Ühisus, tema juures olewad asutused, kontorid ja ametnikud alluwad maksu, gilde kohustuste, äri- tunnistuse, tolli, tempelmargi ja teiste üleüldiste ja kohaliste maksude suhtes kõi- tide, niihästi üleüldiste, kui ka ühisuse ettemõtte kohaselt, praegu Babariigis maks- wate ja tulewikus selles suhtes antawate seaduste ja määruste alla.

5. Tarwiduse korral, peakoosoleku nõusolekul, awab ühisus omad jaoskonnad Tallinnas ja mujal Cestis, kus sõjawäe ofade piirkonnas.

Sõjaajal awab ühisus liikumad sõjawälja jaos- konnad sõjawäe ofade piirkonnas.

6. Ühisusel on oma pitsat ühisuse nimetusega.

Ühisuse kapital.

7. Ühisuse kapitali sünnitawad tegewuse, taga- wara ja muud kapitalid, mis wõiwad tekkida pea- koosoleku määrusel ühisuse tegewuse laienemise puhul.

8. Tegewuse kapital soetatse:

a) sõjaminiistri poolt määratawast abirahast;

b) osamaksudest (§ 14) ja

d) ühisuse juhatusel poolt tehtud laenudest, halli- katest ja suuruses, nagu seda peakoosolek määrab (§ 38).

Tegewuse kapital on kaubanduslike operatsioonide ja ühisuse jookswate wäljaminekute tarbeks.

9. Tagawara kapital soetatse:

a) sisseastumise maksudest (§ 14);

b) igaaastastest aasta-tarwitajate maksudest (§ 14);

c) igaaastastest talitustest ühisuse operatsioonidest saadud kasust (§ 45);

d) prnni murretest, mis maha arwatakse kasude jaotusel (§ 45);

e) dividendidest ja preemiatest, mis 10 aasta jooksul wäljwõmata jäetud (§ 45);

f) preemiatest krediidi peale ostmise eest (§ 45);

g) mitte-arojaotatud puhta kasu järelijäägist (§ 45);

h) tagawara kapitali protsentidest, ja

i) juhustel si si jeta. l. tuteft.

Tagawara kapitali tarvitakse: a) kahjude tosumiseks, mis võivad tekkida ühise operatsioonidest ettenägemata olude põhjal; b) tegemise kapitali suurendamiseks laenu näol ja c) ühise poolt arvatud krediidi temaft osavõtjatele (§§ 3, 17 ja 38).

Märkus: Mingisuguseid tagawara kapitali summe ühiseft väljaastumatele liitmetele tagasi ei makseta ja nende summade suhtes mingisuguseid nõudmisi esitada ei või.

Järgneb.

Üleüldine osa.

Judendorffi sõjamälestused.

Viitlaste pealetungimine 1916. a. sügisel.

Järg.

Saksa armeejuhatus 11 käsutas Makedoonia fronti mõlemal pool Vardari olewat osa; siin asus suurem hulk Saksa väeosadest, mõned folgad olid ka teistel frontidel. Niiskhis asus etapi inspektioo. Eriest etapi osakonda polnud meie omale Serbia pinnast mitte jätnud. Minult sealsed raudteed olid meie võimuses. Poliitilised raskused olid eht selle läbi kõrvaldatud, kuid Saksa väed pidid seda oma tagasihoidlikkust väga segawalt tundma. Bulgaaria vägede raamis ei leidnud nad seda wastutulelikkust, mida nad oodata oleksid wõinud ja milleks ka Bulgaaria end mitmes asjas osjeteed oli kohustanud. Kõrgema arusaamise tõttu wõitles Saksa soldat ka Makedoonia piiril niisamasuguse andumusega, nagu ta seda tegi läänes ja idaski. Ta teadis, et ka Balkani poolsaarel oma isamaad kaitses. Bulgaaria rahwas ja sõjawägi polnud niisuguseks kõrgeks waatepunktiks weel küps. Nad ei saanud ka sellest aru, kui Saksa väed Makedoonia frondilt ära wiidi, et nende abil kufagil mujal wõitu otustada.

Weel enne, kui Rumeenia kõne lahti peasis, oli Bulgaaria ülem wäejuhatus otsustanud Salooniki sihis peale tungima hakata. Sõjawäelisel oli see õige. Wastu merd toetades seisis Bulgaaria wäe pahem tiw Struuma kaldal palju kindlamalt kui oma praegusel paigal piki mööda piiri. Ida pool Struumat olewa maatüki ärawõtmise sündis kuni 27. augustini ilma tõeliku wõitluseta. Seal seisew IV. Greeka wäeforpus ei pannud wastu ja lastis Bulgaaria wäed rahulikult endast mööda. Kõrstmuses oli weel Drama ja Kawala. Ülem wäejuhatus andis kõhe Saksa sideohwitserile käsu, Greeka wägesid oma hoole alla wõtta. Nemad andsid end peagi meie käsut ida ja neid wiidi Görliitsi, kus nad nende oma nõusolekul interneeriti. Seega oli Bulgaaria wäe seljatagune puhas. Struumal seisis liitriigid. Bulgaarlased ei läinud kaugemale edasi, nende peapealetungimine üle floriina oli wahje peal äpardanud. Bulgaarlane oli siin 19. aug. üle Greeka piiri astunud, et ida pool floriinat olewat Malka Üidse kõrgustiku ära wõtta, mida serblased oma käes hoidsid. Eelmäed wõeti ootamata kallaletungimisega, kuid peatorm löödi serblaste wastutõukega tagasi. Bulgaar-

lased kaotasid palju. Bulgaaria pealetungimine, aga ka Bulgaaria julgus langesid kofku. Bulgaaria tsaar ja Radoslawow, kes septembri algul Plessis olid, kaebasid ja tahtsid Saksa wägesid abiks. Meie walitus oli tungiwalt selle poolt, niisama ka Bulgaaria.

Kui me nüüd Bulgaaria palwetele wastu oleksime tulnud ja teda Saksa wägedega toetanud, siis oleks see sõjapidamise mõislikkude põhimõtete wasta käinud. Tähtsam ühisõjapidamisele oli see, mis Siebenbürgenis teoksil. Ülem wäejuhatus andis abi kofhta eitawa wastuse. Ma tegin kindlaks, et Vardari oru ja Monastõri tasandiku wahel hoitud ühendus puudulik oli sealolewate wägede ligilähedaltki tarwiliku moonaga warustamiseks; uute wägede sinnasaatmine oleks efsitus. Ka siin pidi kõige pealt mõisliku olukorra looma, kuigi bulgaarlased oleksid tüki maad kaotanud; sellega pidi juba leppima. Meie ei wõinud Saksa wägedega kõike teha. Ülem wäejuhatus aitas nõnda, nagu seisuford lutas. Saksa wäe ülemjuhatus wiidi Vardarilt paremale tiiwale, et siin tagatist luma õige taktika tarwitamises ja seljataguste ühenduste asjatundlikus teostamises. Saksa raudtee ja tödwäed pidid siinsel raskusisunnitawal mägisel maal tööd oma wilunud kätse wõtma ja kuude jooksul seda järele aittama, mida juba enne pealepeatetungimist üle floriina oleks pidanud tegema.

Bulgaaria ülemjuhatajaks oli kindral Jekow. Ta oli ustaw lepinglane, kuid tal puudusid need omadused, mida praegune sõda juhatajalt nõuab — selleks polnud tal tarwiliku haridust. Oma laitmata iseloomu peale waatamata polnud ta ometi küllalt põhjalik, et mitmesuguseid raskeid ebaoalusid Bulgaaria sõjawäes kõrvaldada; ta määsis enda kitsasse parteipoliitikasse ja unustas seejuures sõja. Tema seeaegne kindralstaabi ülem Lukow oli segase peaga ja kriukeline salasepitseja, kes sai oma isamaa ja neljiklepingu õnnetuse põhjuseks.

Minul oli väga raske pilku heita Bulgaaria rahwa hingeellu. Ta tundus meelsuse poolest rahwuslikuna ja oli walmis wõitlema, et Balkanil üleolewat seisuforda kätte wõita.

Radoslawow tuli sisemise tõekspidamise tõttu sakslastega kaas. Tema seisis ja langes ühes lepinguga.

Sakkamaa wastu awaldatud nõuete läbiwõimisel ja Suur-Bulgaaria poliitika juhtimisel oli ta väga kangekaelne ja andis oma sellekohastele püüetele waba woli, et siin rahwa tahtmist nende wastu wälja mängida. Ta ei mõelnud seejuures selle peale, kui väga ta niisuguse teguwõisiga oma seisuforda oletawate rahuläbirääkimiste puhuks pidi raskendama. Ka tema ei seltanud rahwale peetawa sõja paratamata tarwidustest, wõimalik, et neid isegi õieti ei mõistnud.

Tsaar seisis niisamuti kindlasti lepingu pinnal. Tema oli haruldaselt tark mees, kuid enam osawate läbirääkimiste sõber kui teoinimene. Ta hoidis heameelega mitu rauda korraga tules ja arwas, et otsustamist wõib edasi lükata. Nõnda oli ta rahu ajal forda saanud, sest ta oskas bulgaarlastega ümber käia, sõjas ei olnud sellest küll. Iseäranis kahetsesin ma, et ta sõjamees polnud ja sõjawäe peale seda mõju ei awaldanud, mida tema kõrge amet temalt nõudis.

Kroonprints Boris, keda isa eeskujulikult kaswanud, oli kui isik päris sõjamees ja arenemise poolest

küpsen, kui aastad oletada lastfid. Sõjaliste paratamatuste kohta oli tal selge pilk. Bulgaarias olwate sõjawägede amekonnad ja mina arutasime temaga healmeel. Paremat walitsejat ei wõi see rahwas kunagi leida.

IV.

Türgimaa seisuford oli peale lütlaste Gallipoli poolsaarelt lahkumist paranenud. Enwer-paschal oli nüüd wõimalik wägesid Saksja ülemjuhatusse käjutada anda. Ta tegi seda õige aratundmisega, et siitmaalt sõda Türgimaale teist. I sõjawäljadel ofustatakse.

lgatahes pidi neid wägesid esiteks õpetama, riidesse ja sõjariistu panema. See nõudis aega. Juuli lõpul ja augusti algul oli Türgi XV. armeejuhatus Galitsiasse läinud, nüüd sõitis üks Türgi diwisjon Warna ümbrusesse. Enwer wõttis need wäeosad marschal Eiman-pascha armeest, kelle ülesandeks oli weel Konstantinopoli ja Wäike-Aasia ranna kaitsmine.

Inglased olid türklasti sundinud Siinai poolsaarelt lahkuma. Nad ehitafid praegu raudteed ja weewärki; niipea kui mõlemad tööd tarwilikult olid edenenu, pidi arwama, et waenlane Palestiinasse sisse tungib.

Türgi wõidul kut el Umara juures polnud mingi suguseid tagajärgi. Inglise walmistas — seekord nähtawasti põhjalikult — uut pealetungimist Bagdadi wastu. Ka siin oli warem wõi hiljem sõjategewust oodata.

Mõlemad ettewõtted pidid õnnestama, kui inglane asja peale tõsiselt waatas, nagu nüüd näis olwat. Kuid tema pidi seejuures seda rohkem wägesid tarwitama, mida suurem oli Türgi wastupidamine. Seega omandas Türgi wägi kaudselt ka meie kohta kõige suurema tähenduse. Meie koorem läks läänes seda kergemaks, mida wahwamalt türklaste end Palestiinas ja Mesopotaamias kaitses ja mida rohkem inglane oli sunnitud sinna wägesid saatma, et nõutawaid tagajärgi saawutada. Igatahes oli tal India wägedes jõud, mida ta heameelega Prantsuse pinnal ei tarwitanud ja mille tarwitamine Türgi Aasias meie seisuforda läänefrondil kuidagi ei kergendanud. Ometi nõudis see inglasele suuremat sõjalist pingutust.

Türgi ettewõtted Perstias Hamadani sihis olid ainult epifoodid ja neil polnud sõjapidamise kohta tähendust.

Wäike-Aasia idapooles, lääne- ja lõunapool Trapesunt — Ersingjan — Muschi liini seifid wene-lased ja türklaste wastastikk, ilma et midagi oleksid teinud. Mõlemad sõjawäed olid nähtawasti eraford-selt wähenenud. Mis türklaste poolt seal tõepoolest olemas oli, pole ma kunagi teada saanud. Suuremate Wene pealetungimistega enam ei rehkendatud, sest selleks oli sõjawäli ka wenelestelegi liig raske.

Türgi sõjawägi oli ära tarwitatud. Ka tema polnud weel Balkani sõja tagajärgedest toibunud, kui ta juba uude sõtta astus. Tema kaotused haiguste läbi ja lahinguis olid kestwalt suured. Hea, wahwa anatoollane kadus sõjawäest. Usaldamata Araabia aseaine lagunes Mesopotaamia ja Palestiina sõjawägedes ifka enam laiali. Wäesalgad ei omandanud enam määratud tugewust, neid toideti halwasti ja weel halwem oli nende warustus. Iseäranis tuntaw oli kõlbulikkude ohwitseride hull. Eiman-pascha püüdis

oma kuulsuse peale toetades diwisjonest ifka ja jälle uued wõitlusjõud moodustada. Ta saawutas, mis wõimalik oli. Tulid Türgi wäesalgad tema käest Saksja ülemjuhatusse alla, nagu näit. Galitsiasse ja Rumeeniasse, siis töötasid nad rahuloldawalt, ka hästi, läksid nad aga türklaste käjutada, siis unustasid nad peagi kõik, mis Saksja tõsidus neile oli õpetanud.

Türk sai meilt peale raha weel ohwifere ja teenilist abi, nagu sõjariistu, ja seda sel määral, nagu tarwitusel olewad wähesed Konstantinopoli minewad rongid seda lubasid. Eiman-pascha diwisjonid wõidi warustada. Sõjariistade edasisaatmine Palestiinasse, Mesopotaamiasse ja Kaukasuse liinile oli wäga püüratud, nii et need sõjawäed äärmiselt puuduliku warustusega püüsid. Nende wähenen arw kaotas seega weel rohkem oma jõust. Türgi raudteede töödõimu püüdisime surnud ja elawa materjali muretssemise kaudu tõsta.

Türgi walitsuse ülespidamine teiste rahwaste wastu jäi eemaletõukawaks.

Minu pealekäämise peale waatamata ei teinud Türgi walitsus senise Araabia poliitika muutmiseks midagi tõsisemat. Wõimalik, et see ka juba liig hilja oli. Inglise kuld tegi ülejäänud töö. Araablased said türklaste wastu ifka terawamaks. Päril ime, et Türgimaa peaaegu sõja lõpuni hedschase raudtee ja Mediina oma käes hoidis.

Ka Enwer tuli juba septembri algul Plesfi. Ta oli kõrges meeleolus ja awaldas ebaharilikku mõju. Ta oli Saksjamaa ustaw sõber. Mind kõitis temaga soe sümpaatia. Sõjapidamiseks oli tal sõjamehelik arusaamine. Kuid alus ning tegelikud teadmised puudusid tal; ka tema polnud õpetatud. Tema suur sõjamehelik anne ei saanud awalduda. Türgi wägede saatmine Galitsiasse ja Rumeeniasse wastas tema õigele sõjamehelikule tundmusele. Teisest küljest nõudis ta aga niisugusel määral sõjamaterjali, nagu seda kuidagi wõimalik polnud wedada. Suurema hulga üle Sofia Türgimaale minewast rongest pidi sõe wedamiseks tarwitama, mis Ulem-Sileesiast Konstantinopoli läks. Alati palusin ma Enweri, wäga tubli Talaati ja muud Türgi auandjaid, kes meid waatamas käifid, et nad sõkaewamist suurendaksid, mis wäga hästi wõimalik oleks olnud. Nõnda oleksid nad sõjariistade wedamiseks ruumi muretsenud. Ma rääkisin nendega sellest suurest tähtsusest, mis raudteedel sõjapidamises on, ja näitasin neile, kuidas Türgimaa end aidata wõiks. Mitte palju ei leidnud ma arusaamist, igatahes mitte wähematki wastutulikut. Nõuti endist wiisi edasi, ehk küll oleks wõidud teada, et need nõudmised tähelpanekut ei wõinud leida. Türgi sõkaewandustes ja raudteedel ei tehtud walitsuse poolt niihästi kui mitte midagi.

Konstantinopolis oli wõim kindlasti noortürklaste käes.

Rahwas seifis kõrwal.

Minu ametisse astumisel polnud Türgimaa poolt esitatud pilt sugugi rõõmustaw, murega mõtlefin ma Mesopotaamia ja Palestiina peale.

V.

Kui ei olnud wõimalik isiklikult asju seletada, siis sündis meie lepinglastega läbikäimine mõlemapoolsete sõjawäewolinikkude kaudu. Wastastikk läbikäimist f. ja f. ülemjuhatussega toimetati Saksja kindrali v.

Cramoni wahetalitusele, kes haruldase osawuse ja suure isikliku tahtumusega oma mõnikord raskest ülesannet täitis. Meie wahetõde F. ja F. wäe ülemjuhatusesega muutus tema töitu ikka usaldusrikkamaks. K. ja F. sõjawäewolinik Saffa peaforteris, feldmarschal-leitnant v. Klepsh, jäi nagu enam kõrwale. Tema oli ka wäga kohane isik, kes alati selleks kaasa aitas, et arusaamatuste tekkimist kõrvaldada, ja alati walmis oli kõikumatus kindluses mõitluswenduses töötama.

Bulgaariaga läbirääkimiste teostaja oli peasjalikult ooberst, pärast kindral Gantschew, Bulgaaria sõjawäewolinik meie juures. Haruldaselt terawa peaga osaw mees, kes Bulgaaria kasusid hästi oskas kaitsta, ilma et ta suuri waatesideme filmast oleks lastanud. Tema oli ustaw lepingu poolehoidja. Hiljem, kui kuningas troonilt ära astus, saatis ta oma kroonitud kästijat Saksamaale. Saffa sõjawäewolinik Sofias, ooberst v. Masfow, oli tsaari filmas suure au sees; tema pidi sagedasti wahetele astuma, et hõõrumist siluda, mis Bulgaaria isearalikkuse tõttu kergesti tekkisid.

Türgi sõjawäewolinik, kindralleitnant Zeki-pascha, oli suursugune türklane ja Saksamaa ustaw sõber, oma sõjawäe haruldaselt tahtiline ja hea asjaajaja. Saffa asemel Konstantinoopolis, kindral v. Kosfow, oli Enweri isiklik sõber ja Türgi oludena isearanis lähedalt tutaw. Loomulikult pöörduksime sagedasti tema poole. Et Türgi wäe ülemjuhatuses juures üks Saffa kindralstaabi liige — esiteks kindral Bronsart v. Schellendorf, pärast kindral v. Seekt — wiibis, siis omandas temaga läbikäimine isearanis intiimses iseloomu.

Kui kindralfeldmarschal ja mina Pleski tulime, oli just parajasti küsimuse arutamine päewakorral, kuidas neljiklepingus tahtilise-strateegiliselt ühist wäejuhatusi luua, mina olin soojalt selle poolt ja minu rahulduseks teostati see mõte peagi. Keisri majesteedil oli wiimane sõna ütelda, kindralfeldmarschal tahtis „käsuga“ korralduse teha. Tegelikult oli juhatus piiratud; meie ei tundnud selgelt lepinglaste sõjawägede sisemist wäärtust ja ei mõinud sellepärast näit. mitte käsikid, et Austria-Itaalia piiril peaks ainult nii wõi niipalju diwisjone olema. Tegelikult pidi wastastikku kokku leppima; ometi oli Saffa ülemjuhatuses otsustel teatud autoriteet, mis kasulikuna näitus.

Järgneb.

Sõjawäelaste metsatööstuse osajuhatus „Malewa“.

Nagu teada, andis Nõukogude Wenemaa meile rahulepingu järele metsa kontsessiooni. Nimelt on ta lohusstatud ligema wiie aasta jooksul 50.000 desjaatiini metsa meile eksploateerimiseks andma.

Et seda kontsessiooni oli võimalik wälja tingida, on kõige pealt meie rahwawäe teenus, kes eunastjalgawalt ja wahwasti töötab. Sellepärast oleks siis ka kohane, kui kõigepealt sõjawäelased sellest kontsessioonist osa saaksid. Asjakohane oleks see ka weel sellepärast, et praegustel oludel Nõukogude Wenemaal ühel tsiviilorganisatsioonil raske on töötada ja wõib töötada üks sõjawäelaste organisatsioon, sarnaselt töö-

salgu luues, nagu meie neid frondi kindlustamisel tarwitawime, kus mehed täiel määral ettewõtja poolt warustusel olid.

Dutorda filmas pidades on salkkond sõjamehi kokku astunud ja metsatööstuse osajuhatus „Malewa“ asutanud, kelle liikmeteks wõivad olla ainult isikud, kes wabaduse sõjast sõjawäelastena osa on wõtnud.

„Malewa“ põhikapitaliks on määratud 2.000.000 marka, iga osataht maksab 500 marka. Põhikirj on registreeritud 19. juunil 1920 a.

Esimesel peakoosolekul 8. juunil j. a. waliti juhatusse: kindral-major Soots, alam-laptenid Rõuk ja Tõnson ja leitnandid Mois ja Nirk ja kandidaatideks Dr. Part ja al.-põlkownikud Karunga ja Willmann; rewisjoni komisjoni: põlkownikud Unt ja Lill ja Kapten Tiitso, kandidaatideks: al.-põlkownik Unt ja leitnant Erm.

Nõnda on siis organisatsioonile kindel alus pandud. Wõib loota, et Eesti sõjawäelased, kes ei millegiski sarnase sõjalise organisatsiooni löid, et oma kodumaa Nõukogude Wene wäest puhastaksid ja rahu wõimaldaksid, ka uue majanduslike frondi loomisel samasugust energiat üles näitawad. Oleks ju päris lubamata, et isikud, kes Eesti riigi loomises mingit waewa pole näinud, Wenemaa metsade kontsessioonide kasutused enesele saaksid, kuna Eesti sõjawäelased, faktilised Eesti riigi loojad, pealtwaatajateks jääksid. Et seda ärakhoida, on tarwis ühinedes alustatud organisatsiooni kindlustada, sest ühendus on jõud. Selleks kindlustamiseks on tarwis „Malewa“ organiseerimist jatkata, täiendada ja suurendada, mis peasjalikult seltsi liigetest enestest oleneb.

Selle kättesaamiseks palub „Malewa“ juhatus osajuhatuses liikmeid oma tegevuse juhtnõuroideks wõtta järgmist:

1) Igas wäeosas, linnas, alewis wõi wallas, kus mitmed osajuhatuses liikmed elawad, walitagu üks, kes „Malewa“ juhatusesga sidet peaks. Ühest küljest korjaks see walitud liige osamaksub kokku ja saadaks raha ära; teisest küljest saaks ta informeeritud juhatuses poolt „Malewa“ tegewuse üle.

2) Iga „Malewa“ liige lugegu end osajuhatuses agendiks ja sellepärast a) propageerigu ühises mõtet ja aidatu wõi liikmeid juure wõita; b) kuulaku järele, kas selles ringkonnas, kus ta elab, ei juhtu olema müüa metsa, walmis palkisid, laudu, tarbepuid, põletispuid j. n. e., mis nende hind ja misjughused on wõtingimised ligemasse raudteejaama ehk sadamasse, wõi misjughused on parwetamise tingimised?

Kui saadetud teadete najal juhatuses forda lähed metsa wõi puid osta, maksetakse teadaandjale komisjoni raha.

On ju arusaadaw, et kui ka osajuhatuses praegu peasjalikult Eesti riigi metsade peale loodab ja tulewikus Wenemaal kawatseb minna, ei wõi ta ka ligemaid üstikuid metsasaadusi tähelepanemata jätta. Minult neil tingimistel, ühes töötades, wõib juhatuses edu olla, sest juhatus üksi, ilma abita kohtadelt, lihtsalt ei jõua kõite mis tarwis forda saata.

Juhatus loodab, et kõik liikmed nende juhtnõuroides järele saawad käima ja et meie „Malewa“ warsti tugewa organiseeritud jõuna wõib esineda.

Lõpuks julgub juhatus meeleuletada, et peakoosoleku otsuse järele liikmed on lohusstatud 1. augustiks

f. a. 75% osatähtede hinnast ja 1. septembriks 25% ära maksta. Sellekohaste järeleulamise ja läbirääkimiste järele on kindlad andmed metsa saamiseks olemas, ka üffituid walmis metsajasadusi wõib osta. Kuna aga seda teha ei saa, sest et raha tarwilisel määral weel kottu ei ole tulnud, siis palub juhatus peakoosoleku otsust täita ja raha wõimalikult ruttu ära saata.

Juhatus nimel: Juhatus eimees
Kindral-Major J. Soots.

Segateated.

Metsatööstuse osahisuse „Malewa“
osatähtede müük edeneneb jõudsasti. Suur hull on wäljeste summadena laiali läinud. Nii on liitmete arv suur, kuid üffitud liitmed on ka suuremate summade eest osatähti ostmud. Juhatusel on põhjus lootuseks metsa headel tingimistel saada. Metsatööstustade ostmiseks mõõduka hinna eest on sammusi astutud.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Rint.
Wäljaandja: Sõjawägede staab.

Sõjawägede staabi kirjastusel ilmus praegu trükist:

Laskereeglid

3-tolliliste kiirtule suurtükkide patareide jaoks.

Kokkuseadnud Wene suurtükiwäe ohwitseride kooli 6-nda wäljaande (1917 a.) järele lipnik **Karro**.

Saada Sõjawäe trükikojast, Tallinnas, Rüütli tän. 13.

Hind 6 marka.

Sõjawäe Topografia Jaoskonna wäljaanded:

Eestimaa kaart.

Mõet 10 wersta tollis.

- - Hind 8 marka. - -

Eestimaa kaart.

Mõet 15 wersta tollis.

- - Hind 4 marka. - -

Jda-Europa kaart.

Mõet 175 wersta tollis.

- - Hind 2,50 marka - -

Eestimaa teede kaart.

Mõet 25 wersta tollis.

- - Hind 2 marka. - -

Pihkwa ümbruse kaart.

Mõet 3 wersta tollis. - - -

- - - Hind 2 marka.

Baltimaade kaart XIII. aastasajal.

Kolme wärwiga. - - - -

- - - - Hind 4 marka.

Saada raamatukauplustest ja Sõjawäe Topografia jaoskonnast, Tallinnas Lai tän. nr. 39. (teisel korral).